

Asia: VN/8051/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne ja yleiset kommenttinne demokratiapolitiikan tilasta, suunnasta ja seurannasta

Kannatamme lämpimästi ehdotuksia ja varsinkin tavoitetta siitä, että ketään ei jätetä yhteiskunnan ulkopuolelle. Yleisellä tasolla pidämme analyysia oikean suuntaisena ja esitettyjä toimenpiteitä kannatettavina, mutta pidämme tärkeänä että niissä hyödynnettäisiin mahdollisimman paljon jo olemassa olevia kanavia ja toimintamuotoja, niitä vahvistaen.

Linjaus 1: Vaalijärjestelmä on toimiva, turvallinen ja luotettava. Jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet ja riittävät valmiudet käyttää osallistumisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- ***Vaalijärjestelmän uudistaminen***
- ***Vaalien turvallisuuden vahvistaminen***
- ***Äänestysmahdollisuuksien joustavoittaminen ja sähköisen äänioikeusrekisterin laajamittainen käyttöönotto***
- ***Äänestysaktiivisuuden ja monipuolisen ehdokasasettelun edistäminen***

Ehdotuksista nostamme esiin seuraavan, kannatettavan toimenpiteen: "“Vaalipäivän äänestysmahdollisuuksien joustavuutta lisätään kiinnittämällä huomiota äänestyspaikkojen määrään ja sijoitteluun.”

Äänestyspaikkojen sijoittelussa on mahdollista huomioida aliedustetut ryhmät sijoittamalla äänestyspisteitä esimerkiksi ammatillisen koulutuksen kampuksille. Tämä tukisi tavoitetta tukea niin nuorten, maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten kuin haavoittuvassa asemassa olevien (esim. erityisen tuen tarpeessa olevat) äänestämistä.

Linjaus 2: Suomessa on käytössä monipuoliset osallistumismahdollisuudet ja yhä useampi käyttää poliittisia- ja kansalaisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- *Yhdenvertaisen osallistumisen edistämien ja kytkeminen vahvemmin osaksi päätöksentekoa ja valmistelua.*
- *Osallisuusjärjestelmien kehittäminen sekä arviointi kunnissa ja hyvinvointialueilla.*
- *Aloite-instrumenttien tarkastelu sekä erilaisten osallistumis- ja vaikuttamismenetelmien laajamittainen hyödyntäminen. Digitaalisen osallistumisen ja verkkodemokratiapalvelujen kehittäminen.*
- *Osallistumistoimien arviointi ja mittaaminen sekä yhdenvertaisen osallistumisen kehittäminen.*

“Nuorten, maahanmuuttaneiden sekä haavoittuvassa asemassa olevien asukkaiden osallistaminen edellyttää etsivää osallisuustyötä, kohdennettua viestintää ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä toimielimiä.”

Kannatamme edellä mainittua toimenpidettä, seuraavilla huomioilla: Ammatillinen koulutus yhdistää monin paikoin juuri edellä mainittuja ryhmiä: koulutuksessa on sekä nuoria, maahanmuuttajia tai maahanmuuttajataustaisia (enemmän kuin muissa koulutusmuodoissa) että myös haavoittuvassa asemassa olevia, esimerkiksi erityisen tuen tarpeessa olevia. Ammatillinen koulutus tarjoaakin hyvän väylän tukea sekä osallisuustaitoja että tarjota osallisuusmahdollisuuksia näille ryhmille. Erilaiset vaikuttamismahdollisuudet ja toimielimet ovat hyvästä, mutta kannatamme olemassa olevien kanavien ja toimintamuotojen vahvistamista pääasiallisena tapana. Kun vaikuttamisen linkittää omaan toimintaympäristöön, esimerkiksi oppilaitokseen, on se osallistujien kannalta kiinnostavampaa ja relevantimpaa kuin täysin uudet toimintamuodot.

Linjaus 3: Demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatus sekä jatkuva oppiminen tukevat osallistumisoikeuksien toteutumista

Toimenpide-ehdotusten teemat demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatuksen tukemiseksi

- *Nuorten koulutuspolkujen eriytymiseen puuttuminen varhaisessa vaiheessa. Osallistumista tukevan tietopohjan ja valmiuksien varmistaminen.*
- *Ajantasaisten koulutus- ja oppimateriaalien saatavuuden parantaminen (demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksistä). Valtakunnallisen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osaamiskeskuksen perustamisen selvittäminen sekä ajankohtaisten pilottihankkeiden tulosten valtakunnallinen jalkauttaminen.*
- *Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeusasioissa.*

- ***Kansalaistaitojen sekä avoimen keskustelun vahvistaminen disinformaation tunnistamiseksi ja torjumiseksi (ml. digitaalinen- ja mediakasvatus).***
- ***Yleisten kirjastojen ja museoiden verkoston roolin vahvistaminen yhteiskunnallisen osallistumisen ja medialukutaidon vahvistamisessa.***
- ***Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan osaamisen vahvistaminen ja painoarvon lisääminen kotoutumiskoulutuksessa sekä monikielisessä yhteiskuntaorientaatioissa.***
- ***Riittävien resurssien turvaaminen kansalaisyhteiskunnan toimijoille demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan koulutuksen tarjoamiseen.***

Linjauksessa on paljon hyviä huomioita ja kannatettavia toimenpiteitä, esimerkiksi opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen huomioiminen, osallistumista tukevien valmiuksien kehittäminen sekä riittävien resurssien turvaaminen kansalaisyhteiskunnalle. Kiinnitämme huomion siihen, että siinä missä lukiolaisista suuri osa jatkaa opintoja korkeakoulussa ja pääsee siellä jatkamaan osallisuusosaamisensa ja siihen liittyvien tietojen ja taitojen kehittämistä, suurin osa ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista jatkaa työelämää. Ammatillinen koulutus onkin tälle joukolle se “viimeinen pysäkki” harjoittaa näitä tietoja ja taitoja. Tämä korostaa ammatillisen koulutuksen merkitystä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen toteutumisaikana.

Linjaus 4: Avoin, läpinäkyvä ja vuorovaikutteinen hallinto vahvistaa luottamusta. Päätöksenteko on tietoperusteista

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla hallinnon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä voidaan edistää

- ***Julkisen hallinnon viestinnän kehittäminen yhteiskunnan toimintaan liittyvissä asioissa.***
- ***Julkisuuslain uudistuksen loppuunsaattaminen. Avoimuusrekisterin saattaminen voimaan, seuranta sekä kehittämistarpeiden arviointi.***
- ***Lainsäädäntöprosessin avoimuuden ja osallistavuuden parantaminen sekä virkamiesten osaamisen kehittäminen.***

Linjaus 5: Yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on rakentava, moniarvoinen ja syrjimätön sekä mahdollistaa eri väestöryhmien osallistumisen

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla keskustelukulttuuria voidaan parantaa

- ***(Puolueiden välisen) dialogin ja yhteistyön tunnistaminen keskeiseksi elementiksi rakentavassa yhteiskunnallisessa keskustelukulttuurissa.***
- ***Hyvien väestösuhteiden edistäminen dialogin keinoin.***

- *Oikeiden osallistuminstrumenttien valinta osallistumisen eriytymisen vähentämiseksi.*
- *Viranomaistoimien jatkaminen ja osaamisen kehittäminen vihapuheeseen ja häirintään puuttumiseksi.*
- *Vihapuheen ehkäisy sekä tietoisuuden lisääminen vihapuheen ja häirinnän kohtaamisesta sekä sananvapauden rajoista.*

Linjaus 6: Aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa toimivaa demokratiaa
 Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja osallistumista

- *Autonomisen ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan merkityksen tunnistaminen sekä kumppanuuteen perustuvan sektorien välisen yhteistyön edistäminen.*
- *Kansalaisyhteiskuntaan liittyvien muutosten ja niiden vaikutusten pitkäjänteinen arviointi ja seuranta.*
- *Kansalaistoiminnan rahoitus- ja varainhankintatietoisuuden ja osaamisen tukeminen sekä varainhankintainnovaatioiden kehittäminen.*
- *Nuorten vapaaehtoistoiminnan tukeminen koulujen ja oppilaitosten avulla.*
- *Kansalaisyhteiskuntatutkimuksen edistäminen ja tutkimustiedon parempi hyödyntäminen. Virkahenkilöiden kansalaisyhteiskuntaosaamisen ja –tietämyksen vahvistaminen.*
- *Kulttuurilaitosten roolin ja toiminnan vahvistaminen kotouttamisessa ja sosiaalisessa yhteenkuuluvuudessa sekä kulttuurin nostaminen kestävän kaupunkikehityksen keskiöön.*

Linjaus 7: Suomi tukee demokratiakehitystä kansainvälisesti

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansainvälistä demokratiakehitystä

- *Toimijoiden yhteydenpidon lisääminen kansallisella tasolla ja Suomen kansainvälisen demokratiatyön kehittäminen kokonaisuutena. Suomalaisen demokratia-, ihmisoikeus- ja oikeusvaltioalan asiantuntemuksen hyödyntäminen kansainvälisessä yhteistyössä.*
- *Politiikassa aliedustettujen ryhmien poliittisen osallistumisen vahvistaminen tukemalla kansainvälisesti puolueita ja parlamentteja. Erilaisten tapojen kehittäminen tukemaan eri toimijoiden osallistumisoikeuksien toteutumista sekä mediavapautta.*
- *Valtioneuvoston tutkimustoiminnan kehittäminen sekä seuranta kansainvälisen demokratiatyön vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista.*

- ***Suomen aktiivinen toiminta Euroopan Unionin Team Europe Democracy–aloitteessa ja hallitusten välisissä demokratiajärjestöissä.Suomen tuki Kansainväliselle demokratia- ja vaaliapuinstituutille (International Institute for Democracy and Electoral Assistance, International IDEA).***

-

Tujula Matti
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry